

Kamusal Pedagoji Olarak Transit

Transit as Public Pedagogy

Nurhayat Güneş^{1*}

* Sorumlu yazar
Corresponding author

¹Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi, Türkiye
Assist. Prof. Dr., Dicle University, Turkey
nurhayatgunes77@gmail.com
ORCID ID 0000-0001-6627-4934

Makale geliş tarihi / First received : 01.02.2021

Makale kabul tarihi / Accepted : 25.02.2021

Bilgilendirme / Acknowledgement:

Yazar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadır:

- 1- Bu makalenin kısa özeti, 1-3 Kasım 2019 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen 1. Uluslararası İnfomal Öğrenme Kongresi'nde (ICIL) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.
- 2- Bu makalede veriler doküman incelemesine dayanmaktadır ve etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur.
- 3- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

This article was checked by *Turnitin*. Similarity Index 06%

Atf bilgisi / Citation:

Güneş, N. (2021). Kamusal pedagoji olarak transit. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 127-141.

ÖZ

Örgün eğitim kurumlarının ötesinde gerçekleşen eğitim fenomenlerini tanımlamak için araştırmacılar tarafından özellikle son otuz yıldır yaygın bir biçimde "Kamusal Pedagoji" (Public Pedagogy) kavramı kullanılmaktadır. Bu araştırmanın amacı, kamusal pedagojinin kuramsal temelini tanıtarak onun bir ortamı olarak transitin kavramsallaştırılma sürecini incelemektir. Araştırmada nitel araştırma ve sanat temelli araştırma yöntemleri birlikte kullanılmış olup, araştırmanın verileri doküman incelemesi ile yapılandırılmıştır. Araştırmada öncelikle kamusal alan kavramı genel bir çerçeveden incelenmiş ardından okul dışında bu alanlarda meydana gelen eğitimi modelleyen kamusal pedagojiye yer verilmiştir. Daha sonra buna örnek olarak araştırmacının öğrenme yollarını, bu öğrenmelerin süreçlerini ve ortamlarını somutlaştırdığı diğer bir deyişle kamusal pedagojinin bir ortamı olarak transiti kavramsallaştırdığı iki çalışma gözden geçirilmiştir. Örnek olarak seçilen bu araştırmaların incelenmesi neticesinde, transitin kamusal pedagojinin içinde önemli bir öğrenme ortamı oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak transitin bilgi iletme potansiyeli göz önüne alınarak daha etkili bir öğrenme ortamı haline getirilebileceği önerisine yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler

Kamusal pedagoji, kamusal alan, okul dışı öğrenme, transit.

ABSTRACT

The term "Public Pedagogy" has been widely used by researchers especially for the last thirty years in order to describe phenomena that occur beyond the formal education institutions. The aim of this research is to introduce the theoretical basis of public pedagogy and examine the conceptualization of transit as its medium. In this study qualitative research and art-based research methods were used together and the data of the research was structured by document analysis. In the study, the concept of the public sphere was examined from a general perspective at first and then was included the public pedagogy, which models the education that takes place outside of school. Then, as examples of the public pedagogy, two studies in which the researcher concretizes the learning paths, processes and environments of these learning, in other words, conceptualizes the transit as an environment of public pedagogy, are reviewed. As a result of examining these studies selected as examples, it was concluded that the transit creates an important learning environment within the public pedagogy. Finally, it is suggested that the transit can be transformed into a more effective learning environment, taking into account its potential to convey information.

Keywords

Public pedagogy, public sphere, out-of-school learning, transit.

GİRİŞ

Eğitim, değişime ve gelişime açık dinamik bir süreci kapsamaktadır. Bu süreç, “doğumda başlar ve devamlı olarak bireyin güçlerini şekillendirir, bilincini zenginleştirir, karakterini şekillendirir, fikirlerini geliştirir, duygu ve hislerini uyandırır” (Dewey, 2014, s. 1). Eğitimde pedagoji ise yeni doğan ile yetişkin arasındaki çocukların eğitim süreçlerinin düzenlenmesi ile ilgilenmektedir. Diğer bir deyişle pedagoji, öğretme teorisi, stratejisi, içerik ve onun sunulma şeklini inşa etmeyi kapsamaktadır. Ayrıca pedagoji, politik, sosyal ve ekonomik amaçlar için eğitim fikirlerini içermektedir (Hinchliffe, 2001, s. 32). Bu eğitim, resmi eğitim sistemleri içinde olduğu kadar resmi olmayan eğitim sistemlerinde de devam etmektedir. Ancak geleneksel tanımlarda pedagoji, okul gibi kurumsal alanlarda örgün öğretim ve öğrenmeyi organize etmenin kültüre özgü yollarını ifade etmektedir. Çağdaş eğitim teorisinde de pedagoji, tipik olarak müfredat, öğretim ve değerlendirme bölümlerine ayrılır: Sırasıyla kültürel bilgi ve içerik, sınıf etkileşimi ve öğrenci performansının değerlendirilmesini kastetmektedir (Luke & Luke, 1994, s. 566). Giroux (2004a) ise pedagojinin, sadece basit bir biçimde bilginin, değerlerin ve deneyimlerin sosyal inşası ile ilgili olmadığını; onun aynı zamanda, eğitimciler, izleyiciler, metinler ve kurumsal oluşumlar arasındaki yaşanmış etkileşimlerde somutlaştırılmış edimsel bir uygulama olduğunu düşünmektedir. Aynı düşüncelerle Lieberman ve Pointer Mace (2008)’de öğrenmenin sosyal bir olgu olduğunu savunarak öğrenmenin deneyim ve uygulamayla kazanıldığını ileri sürmektedir.

Buradan yola çıkarak eğitimin salt okulda değil müzeler, sanat galerileri, ev, işyerleri, sokaklar, müzik, televizyon, video oyunları, sinema ve internet gibi her yerde gerçekleştiğini söylemek yanlış olmaz. Bu yerler, insanları şekillendiren yaşamın birçok boyutu, kısacası hayatımızın müfredatıdır. Okul duvarları dışında buralarda meydana gelen eğitim olaylarını çerçevelemenin bir yolu olarak “*Kamusal Pedagoji*” (*Public Pedagogy*) terimi kavramsallaştırılmıştır (Giroux, 1998, 2000, 2004a, 2004b, 2004c; Grace, 2001; Kincheloe, 2002; Schubert, 1997).

Türkiye’de okul dışında meydana gelen eğitim olayları ile ilgili olarak literatüre bakıldığında konunun daha çok okul dışı öğrenme (Karademir, 2013; Öner, 2015; Erten & Taşçı, 2016; Sontay, Tutar & Karamustafaoglu, 2016; Şen, 2019) ve informal öğrenme (Çavuş, Topsakal & Kaplan, 2013) olarak kavramsallaştırıldığı gözlemlenmiştir. Yurtdışında yapılan araştırmalara bakıldığında ise okul dışı öğrenmeler için kamusal pedagoji kavramının yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, Giroux (1998) araştırmasında, Disney’i öğretim aracı olarak ele almıştır. Dahası eğitimcileri kültürel ürünleri ve süreçleri pedagojinin önemli bileşenleri olarak eleştirel bir biçimde analiz etmeye davet etmiştir. Ona göre kültürel çalışmalar; öğrencilere, medyaya (endüstri ve metinler) nasıl bakacaklarını, nasıl analiz edeceklerini, nasıl katı disiplin sınırlarına meydan okuyacaklarını, nasıl popüler kültürü eleştirel olarak kullanacaklarını, nasıl eleştirel bilgi üretebileceklerini veya nasıl devlet okullarında ve yüksek öğrenimde disiplinler biçimlenmelere meydan okumak ve müfredatta reform yapmak için kültürel çalışmaları kullanabileceklerini öğreten eğitimcilere kullanılabilir bir kaynak haline gelmektedir (Giroux, 2004b). Luke (2010) da yapmış olduğu araştırmanın “*günlük yaşamın kamusal pedagojisi*” alt başlığında günlük yaşamda arkadaşlarından, annesinden, anneannesinden ve kayınvalidesinden öğrendiklerine değinmiştir. Araştırmasında, altı yaşında göçmen bir kız olarak televizyondan İngilizce telaffuz öğrendiğinden bahsetmiştir. Kamusal pedagoji çerçevesinde yapılan başka bir araştırmada ise

Hickey (2010), sokak ve caddelerin kültür üretimini aktif olarak aşıl原因 alanlar olduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenle araştırmacıya göre sokaklar, örtük de olsa pedagoğ olarak önemli bir rol üstlenmektedir. Araştırmacı, sokakların fark etmediğimiz öğretmenler olduğunu ve oraya her gidişimizde bize görüntüler ve bilgiler gönderdiğini düşünmektedir. Araştırmacı özellikle yol kenarında yer alan reklam panolarının, kitle iletişim araçlarının kilit bir ifadesi olarak durmakta olduğunu ve kürtaj ve yaşam hakkı kampanyalarından kot pantolona kadar hemen her şeyi düşünmemizi istediğini ifade etmiştir. Wright (2010) ise araştırmasında, kamusal pedagojinin bir alanı olarak televizyonu incelemiştir. Araştırmacı, sadece bilgilendirme amaçlı programlardan değil başlı başına eğlendirmek için tasarlanan programlardan da öğrenmelerin gerçekleştiğini belirtmiştir. Bu nedenle popüler eğlence programlarının kamusal pedagojinin önemli bir alanı olarak göz ardı edilmemesini vurgulamıştır. Hochtritt, Ahlschwede, Halsey-Dutton, Fiesel, Chevalier, Miller ve Farrar (2018) da araştırmalarında sosyal adalet eğitimi merceğinden kamusal pedagojinin uluslararası örneklerini incelemiştir. Bu örnekler; bir festival, bir birey, şehir çapında bir sempozyum, çevrimiçi bir topluluk, kültürel bir grup ve bir müze sergisini içermektedir. Araştırmacılar daha sonra bu örnekleri sosyal adalet ilkelerine göre üç kategoriye ayırmışlar ve yorumlamışlardır: (1) Kamusal pedagoji ve sosyal adalet, insanların deneyimlerinden kaynaklanır. (2) Kamusal pedagoji ve sosyal adalet, birlikte düşünme ve eylem sürecidir. (3) Kamusal pedagoji ve sosyal adalet, daha insancıl bir toplum yaratmak için eşitsizlik sistemlerini ortadan kaldırmaya çalışır. Johnstone, Marquis ve Puri (2018) araştırmalarında, kamusal pedagoji olarak film kavramından yola çıkarak 2014'te yayınlanan en çok hasılat yapan ve/veya eleştirmenlerce beğenilen yüksek öğrenimi içeren 11 filmi analiz etmişlerdir. Araştırmacılar bu filmlerin metinleri arasında, yüksek öğrenimin amacı, öğrenciler ve öğretim üyeleri arasındaki ilişkiler ve akademik kimliklerin yaratılması olmak üzere üç tema belirlemişler ve öğretme, öğrenme vb. için bu temsili örneklerin anlamlarını ve işlevlerini ele almışlardır.

Bu yaklaşımlarla kamusal pedagojinin günümüzde daha da önem kazandığı gözlenmiş hatta "kamusal alanda derin dönüşümler meydana gelerek yeni pedagoji alanları üretilmiştir" (Giroux, 2004c, s. 498). Bu alanlardan biri olarak da transit karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, kamusal pedagojinin kuramsal zeminini tanıtmak ve kamusal pedagojinin bir ortamı olarak transitin kavramsallaştırılma sürecini incelemektir. Bu doğrultuda ayrıntılı bulgulara ulaşmak için yararlanılan alt amaçlar şunlardır:

- a) Kamusal alanın ne anlama geldiğinin,
- b) Kamusal Pedagojinin bağlamı, eğitimdeki yeri ve öneminin,
- c) Transitin kamusal pedagojideki yerinin belirlenmesi.

Bu argümanlarla kamusal pedagojinin alanlarını genişleterek bu alanda çalışan araştırmacılara ve öğretmenlere farklı bir perspektif kazandırılması umulmaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırmada, nitel araştırma ve sanat temelli araştırma yöntemleri birlikte kullanılmış olup veriler doküman incelemesi ile elde edilmiştir.

Sanat temelli araştırmalar (Art-Based Research) ilk olarak 1970'li yıllarda eğitim araştırmalarında sanatsal uygulamaların kullanılışıyla kendini göstermeye başlamış 1990'lı yıllara gelindiğinde de sanat temelli eğitim araştırmaları (Art-Based Educational Research) olarak kuramsallaşmıştır (Sinner, Leggo, Irwin, Gouzouasis & Grauer, 2006).

Sanat temelli araştırmalar, araştırmacılar ve çalışmanın içerisinde yer alan kişiler tarafından anlama ve inceleme deneyiminin bir yolu olarak sanatsal süreçlerin sistematik kullanımıdır (McNiff, 2008). Burada çalışmanın içinde yer alan kişiler araştırılacak denekler değil, ortak araştırmacılar diğer bir ifadeyle “araştırma ekibinin bir parçası” (Burnaford, Fischer & Hobson, 1996, s. xii) olarak görülmektedir. Barone ve Eisner (2006)'a göre, çoğunlukla sanatsal etkinlikle ilişkili bir amaç için çalışan sanat temelli araştırmalar, belli insan faaliyetleri ile ilgili görüş aaları geliştirmek anlamına gelmektedir.

Sanat temelli araştırmalar her ne kadar nitel araştırma yönteminin bir biçimi olarak görünse de bazı açılardan geleneksel araştırma yöntemlerinden ayrılmaktadır (Güneş, 2018a). Örneğin: Sanat temelli araştırmada, şemalar ya da kodlarla veri toplama ve analiz etme yöntemleri bulunmamaktadır. Bunun yerine, araştırmacıların ifade etmek istediği anlamları görsel, işitsel ve sözel biçimlerin kendine has kullanımı ile birleştirmeyi önermektedir. Ayrıca, test güvenirliği ve örneklem yasaları geçerli değildir. Bununla birlikte sanat temelli araştırma, davranıştan çok bireylerin sahip olduğu deneyimlere ve davranışların anlamlarına odaklanmaktadır. Dahası, genelleme için karşılaştırılabilir bir mekanizmaya sahip değildir ancak genelleme yapılabilir. Geneli özelde belirlemeye çalışmaktadır. Sanat temelli araştırmada, problemin tanımı, literatürün gözden geçirilmesi, yöntembilim, örneklemenin tanımı, verilerin analizi ve sunumu, tartışma, sonuç ve öneriler gibi biçim konusu standardize edilmemiştir. Biçim ve içerik etkileşim içerisindeydir. Diğer bir deyişle biçim, içeriğin parçası olabilmektedir. Yazarlar ben dilini kullanabilir. Sanat temelli araştırmada veri kaynağında en önemli araç araştırmacının kendisidir. Süreç içerisinde gerçekleşen birçok şey, önceden belirlenmiş bir araçta olmayabilir. Sanat temelli araştırma, gerçeğin keşfinden ziyade insanların anlamlı bulacağı görüntüleri yaratmayla ilgilidir (Güneş, Aksoy, zsoy, 2021). Ayrıca sanat temelli araştırmalar, sonucun değil, çalışmanın ortaya çıkardığı sorunun sayısı ve özelliğinin peşindedir (Eisner, 1997).

Doküman incelemesi, araştırılacak olay ve olgular hakkında yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Doküman incelemesinin genel yönergeleri, dokümanların bulunması, özgünlüğünü kontrol etme, verinin analizi ve veriyi kullanmadır (Yıldırım ve şimşek, 2018). Araştırmada doküman incelemesinden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir.

Buradan hareketle araştırma materyali için, öncelikle kamusal alan kavramına genel bir çerçeveden bakılarak ardından okul dışında bu alanlarda meydana gelen eğitimi kasteden kamusal pedagoji ile ilgili alanyazın taraması yapılmıştır. Daha sonra nc alt amaca yönelik bulgular elde etmek için araştırmacının öğrenme yollarını, bu öğrenmelerin süreçlerini ve ortamlarını somutlaştırdığı diğer bir deyişle kamusal pedagojinin bir ortamı olarak transit kavramsallaştırdığı; “Provoking Learning: My Story” (Güneş, 2016) adlı poster bildiri ve “In the Context of Public Pedagogy: Transit” (Güneş, 2018b) başlıklı görsel makale incelenmiştir. Bu iki çalışmanın seçilme nedeni kamusal pedagojinin alanı olarak transitin ele alındığı başka bir araştırmaya rastlanmamasıdır. Kamusal pedagoji olarak transitte öğrenme alanları analizler için bir ereve oluşturmuş ve buna dayanarak; dil becerileri, sosyal yaşam, kültür ve sanat

olmak üzere araştırmacı tarafından önceden belirlenen üç tema saptanmıştır. Ancak üçüncü alt amaca yönelik bulgularda bu temalar sıralı olarak değil sanat temelli araştırma yönteminin doğası gereği görsel ve sözel biçimlerin kendine has kullanımını ile sunulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacına yönelik dokümanların incelenmesi neticesinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Kamusal Alan

Kamusal pedagojiyi incelemeden önce kamusal alan kavramına değinmek doğru bir yaklaşım olacaktır. Çünkü kamusal alan kavramını özellikle son otuz yıldır ülkemizde çeşitli alanlarda yapılan araştırmaların odağı haline gelmiş, farklı alanlarda farklı kullanımlarıyla üzerinde çokça tartışılan bir konu olmuştur. Kamusal alanın kavramsal tutarsızlıklarını tanımlamada ve daha sonra mantıksal olarak kamusal alan kategorisini tarihselleştirmede filozof ve sosyal teorisyen Jürgen Habermas'ın büyük katkıları olmuştur (Hohendahl & Russian, 1974). Bu anlamda Habermas'ın 1962 yılında yazdığı "*Strukturwandel der Oeffentlichkeit*" (Çalışma, Thomas Burger tarafından 1989 yılında "*The Structural Transformation of the Public Sphere*" adıyla İngilizceye çevrilmiş, Tanıl Bora ve Mithat Sancar tarafından da ilk kez 1997 yılında Kamusalığın Yapısal Dönüşümü adıyla Türkçeye çevrilmiştir.) adlı çalışma kamusal alanın kavramsallaşmasında önemli bir kaynaktır.

Batıda geleneksel olarak "kamusal alan", ilk kez devlet ve toplum arasında belirli bir alan olarak ortaya çıkmıştır. Bu alan, özel alan ve devlet arasında bir kuruma dönüşmekte ve bu nedenle hiçbir şekilde devlet gücünün ayrılmaz bir parçası olmamaktadır. Aksine, Habermas'ın gösterdiği gibi, onun işlevi mutlakiyetçi devleti denetlemektir (Hohendahl & Russian, 1974, s. 46). Habermas (2018) toplantıları, kapalı toplumlarınkinden farklı olarak herkese açık iseler tıpkı kamusal yerlerden söz ettiğimiz gibi "kamusal" olarak adlandırmaktadır. Bununla birlikte "kamusal" ve "kamu" kavramları değişik dil katmanlarında farklı anlamlara taşınabilmektedir. Örneğin Yunanlılar için kamu, özel alanın karşısında bir özgürlük ve istikrar yeridir. Her şey ancak kamunun ışığında, herkesin gözünün önünde açığa çıkmaktadır. Meseleler vatandaşlar arasında dile getirilmekte ve şekillenmektedir. Diğer bir ifadeyle gerçek özüne bürünmektedir. Almanya'da ise 18. yüzyılda kamusal topluluk olarak nitelenen burjuvaların yine burjuva mekanlarında eleştirel tartışmalara girdiği ilkesel olarak dışa kapalı olmayan bir kamusal alana işaret etmektedir (Habermas, 2018).

Ancak 19. yüzyılın ortalarından sonra kamusalığın alt yapısı değişime uğramaya başlamış, 20. yüzyılda kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle bu değişim daha da hız kazanmıştır. Bu alt yapı öncelikle, yeni okur tabakalarına hitap eden kitap üretiminin genişlemesi, profesyonelleşmesi ve örgütlenme, dağıtım ve tüketim yapılarıyla beraber içerik bakımından da farklılaşan gazete ve basınla birlikte değişime uğramıştır. Daha sonra elektronik kitle iletişim araçlarının çoğalmasıyla, reklamın kazandığı önemle, eğlence ve bilgilenmenin giderek iç içe geçmesiyle ve her alanda artan merkezileşmeyle bir kez daha değişmiştir (Habermas, 2018, s. 31). Hatta kitle iletişim araçlarının tüketim kültürüne dayalı kamusalığı üzerinden mahremiyet alanı olarak görülen çekirdek ailenin iç dünyasına sızmasıyla özel alan olmaktan çıkarılan mahremiyet alanı alenileştirilmiştir (Habermas, 2018).

Ülkemizde “kamu” teriminin anlamına değinecek olursak sözlükte, terim için üç anlam karşımıza çıkmaktadır. Birinci anlamı ile “halk hizmeti gören devlet organlarının tümü”, ikinci anlamı ile “bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme”, üçüncüsü ise eskimiş anlamı ile “hep, bütün” (TDK) olarak verilmektedir. Burada ilk anlama baktığımızda devlet organlarının tümü denmesi bizi tartışmalı bir alana sokacaktır. Terimin sözlükte verilen ikinci anlamı üzerinden gidersek diğer kamusal alan tanımlarıyla örtüşmektedir. Çünkü Türk Dil Kurumunun yine kamusal alan için verdiği; “kamuya ait, kamu ile ilgili işlerin yapıldığı yer” tanımında kamu yerine halk kelimesi koyduğumuzda halka ait, halkla ilgili işlerin yapıldığı yer anlamı çıkmaktadır ki bu da herkese açık bir alanı işaret etmektedir. Diğer yandan Habermas’ın “Kamusal Alan” yazısında belirttiği gibi, “her ne kadar sözün gelişi olarak devlet otoritesi için kamusal alanın yürütücüsü deniyor olsa da devlet aslında kamusal alanın bir parçası değildir. Kuşkusuz devlet otoritesi genellikle ‘kamu’ otoritesi olarak ele alınır; ama bu kabul, kamusal alanın özelliğinden, yani devletin tüm yurttaşların selametiyle ilgilenmesi görevinden türetilmiştir” (aktaran Özbek, 2004, s. 33).

Benzer bir tanımla kamusal alan, “yurttaşların ortak meselelerini, eşit ve özgür katılımı (söz, irade ve eylemle) halletmeye çalıştığı yerdir. O yüzden bir toplumda var olan kamusal alanın genişliğini ve sınırlarını; düşünce, ifade, bilgiye erişme, tartışma, toplanma, örgütlenme ve tanınma özgürlüklerinin gelişmişliği ve ayırdetmeksizin herkesi kapsayıcılığı (eşitlik, çokluk ve farklılık) belirler” (Özbek, 2004, s. 32).

Kamusal Pedagoji

Kamusal pedagoji ilk olarak 1894'te ortaya çıkmıştır. Ancak o dönemlerde terimin bağlamı ve anlamı, şimdiki mevcut görüşten farklı olsa da bazı açılardan genel aksiyolojik anlam aynı kalarak kamu yararına bir tür eğitimsel söylemi ima etmiştir (Sandlin, O'Malley, & Burdick, 2011). 1960'lardan ve 1970'lerden bu yana kamusal pedagoji terimi özel olarak kullanılmasa da kamusal pedagoji fikirleri kullanılmıştır. 1990'ların ortalarında ise terim, feminist araştırmacıların çalışmaları ile eğitim araştırma topluluğuna yaygın olarak tanıtılmış ve daha sonra 1990'ların sonlarında başlayan Henry A. Giroux'un çalışmalarıyla popüler hale gelmiştir (Burdick & Sandlin 2010; Sandlin, Schultz, & Burdick, 2010; Sandlin, O'Malley, & Burdick, 2011; Sandlin, Wright & Clark, 2013). Hatta Pinar (2010), Giroux için “kamusal pedagojinin babası” (s. xviii) ifadesini kullanmıştır. Popüler kültürün eğitici rolüne odaklanan Giroux, şüphesiz kamusal pedagoji teriminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında kilit bir kişi olmuştur. Ona göre; pedagoji ya muhalif entelektüellerin akademi içinde oynayabileceği rolle sınırlıdır ya da neredeyse tamamen okullarda gerçekleşen öğrenme biçimlerine indirgenmiştir. Farklı bir ifadeyle pedagoji, okullarda olup bitenlerle çerçevelenmiş ve pedagojik endişeleri ele alan kültürel çalışma teorisyenlerinin rolü büyük ölçüde sınıf içindeki kültürel çalışmaları öğretmeye indirgenmiştir (Giroux, 2004b, s. 60).

Bununla birlikte sayıları giderek artan eğitim bilimcinin resmi olmayan öğrenme alanları üzerine yaptığı araştırmalarla kamusal pedagoji, eğitim bilimi içerisinde çok önemli bir kavram haline gelmiş, okulların tek öğretme, öğrenme veya müfredat alanları olmadığını ve belki de en etkili olmadığını bile düşündürmüştür (Sandlin, Schultz & Burdick, 2010). Bu yaklaşımı destekler biçimde Pinar (2010) da eğitim kurumlarının *çiktılarla* takıntılı akademik işletmelere indirgenmesi sebebiyle okuldan kaymanın neredeyse tahmin edilebilir görüldüğünü ifade etmiş ve okul içerisinde okul deformasyonunun pedagojiyi okullardan okul dışına sürdüğünü belirtmiştir. Pinar ayrıca şunu dile getirmiştir: “Sanki dünya bir şekilde

kurum olarak okul 'hapishanesinden' şartlı tahliye edilmiş, (nihayet) öğretebileceğimiz 'güvenli bir sığınak' haline gelmiştir" (s. xv).

Bu bağlamda kamusal pedagoji, popüler kültür (örneğin filmler, televizyon, internet, dergiler, alışveriş merkezleri), resmi olmayan eğitim kurumları ve kamusal alanlar (yani müzeler, hayvanat bahçeleri, anıtlar) ve kamusal entelektüalizm ve sosyal aktivizm (yani akademi dışında halkla etkileşime giren akademisyenler, taban örgütleri ve sosyal hareketler) dahil olmak üzere örgün eğitim kurumlarının ötesinde ortaya çıkan çeşitli biçimler, süreçler ve öğretim ve öğrenme alanlarını ifade etmektedir (Sandlin, Wright & Clark, 2013). Kısacası dünya büyük bir sınıfa evirilmekte ve öğrenme her yerde gerçekleşmektedir.

Ellsworth (2005)'e göre, bu yerler sürpriz vaat eden ve yeni ve beklenmedik sorularla sürekli olarak bize meydan okuyan, oldukça yüklü etkinlik potansiyellerine sahiptir. Ayrıca ona göre kamusal pedagoji, içsel benliklerimizi insanlara, nesnelere ve kendi dışımızdaki yerlere bağladığında diğer bir deyişle "geçiş alanları" yarattığında en güçlü olanıdır (akt. Sandlin & Milam, 2008, s. 326). Bununla birlikte bazı bilim insanları popüler kültür ile müzeler gibi kültürel kurumlarla etkileşim süreci yoluyla diğer bir deyişle kamusal pedagoji alanları içinde ve onlar aracılığı ile büyük ölçüde kimliklerimizin şekillendiğini savunmaktadır (Sandlin, Wright & Clark, 2013).

Kamusal pedagojinin eğitim içerisindeki yadsınamaz önemi bu alana giderek ilginin artmasına ve yapılan eğitim çalışmalarının daha sistemli bir yaklaşımla gerçekleştirilmesine hatta okul dışı öğrenme alanında çalışan araştırmacılar tarafından kılavuzlar ve programlar hazırlanmasına yol açmıştır. Ancak bu durum okul dışında gerçekleşen eğitim olarak kavramsallaştırılan kamusal pedagoji için bir problem anlamına da gelebilmektedir. Çünkü Sandlin, O'Malley ve Burdick (2011)'e göre, kamusal pedagoji ile ilgili literatürün çoğu hala okulla olan ilişkisini katı bir şekilde ortaya koymakta, kurumsal bir lens aracılığıyla kurum dışı pedagojileri değerlendirmekte veya kamuya açık alanlarda gerçekleştirilebilecek öğrenmeyi sınıfa geri çekmektedir. Kamusal pedagojinin tanımlayıcı sınırları korunmazsa kavramsal öneminin bir kısmını kaybedebileceğini düşündükleri için de bu durum onlara göre potansiyel olarak sorunlu görünmektedir.

Transit

"Transitin kamusal pedagojideki yeri" araştırmanın üçüncü alt amacı olarak belirlenmiştir. Kamusal pedagoji olarak transitte öğrenme alanları analizler için bir çerçeve oluşturmuştur. Bu çerçeveye dayanarak analizleri yapılan dokümanlardan araştırmacı tarafından önceden belirlenen üç tema saptanmıştır: (1) dil becerileri, (2) sosyal yaşam, (3) kültür ve sanat. Ancak temalar bu bölümde sıralı olarak değil sanat temelli araştırma yönteminin paradigmaları ışığında sunulmuştur.

Doktora tezimi yazma sürecinde a/r/tografi konusuyla ilgili araştırma yapmak amacıyla 2015 yılının Kasım ayında Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TUBITAK)'nun burs desteğiyle, Kanada'nın Vancouver şehrinde bulunan British Columbia Üniversitesi (UBC)'ne gittim. On ay süren bu ilk uzun süreli yurtdışı seyahatimde yabancı bir öğrenci olarak üniversitede akademik düzeyde yeterli İngilizce konuşma becerisine sahip olmadığım için iletişim kurmakta oldukça zorlanıyordum. Yaşadığım dil problemi nedeniyle İngilizce kurslarına katıldım ancak kursların tek başına yeterli olmadığını anladım. Bu nedenle başka öğrenme yolları arayışına girdim. Bu sırada günlük hayatın katmanları arasında konuşarak,

dinleyerek, okuyarak, televizyon seyrederek kısacası deneyimleyerek dil becerilerimin daha hızlı geliştiğini fark ettim. Özellikle konuşma ve dinleme yapmanın toplu taşıma araçlarında çok mümkün olduğunu gördüm. Hatta bu alanların çeşitli insanları bir araya getirmesi nedeniyle farklı telaffuzları da anlayabilmede faydalı olduğunu anladım. Elbette bu ortamlarda edindiğim öğrenmeler sadece dil becerileri ile sınırlı kalmıyordu. Araştırma süreci boyunca okul dışında kentin çok kültürlü yapısıyla karşılaşma olanağı sunan bu mekanlarda kültürel, sanatsal ve sosyal yaşam hakkında da birçok yeni şeyi deneyimleyerek öğrenme fırsatı buluyordum. Hemen hemen her gün ev, üniversite ve kurs üçgenindeki yolculuklarımı düşündüğümde ki bu mesafe hiç de azımsanacak bir mesafe değildi, bu mekanlar benim için ayrı bir öğretmen olmuştu.

Toplu taşıma araçları ve yaya olarak gerçekleştirdiğim bu ulaşım mekanları için kısaca transit terimini kullandım. Transit (geçmek), bir yerden başka bir yere aktarma diğer bir deyişle bir noktadan başka bir noktaya ulaşımıdır. Bu anlamda transit, geçmiş ve gelecek arasında geçiş sağlayan ara bir mekândır (Güneş, 2018b, s. 248). Hemen hemen her gün önemli bir zaman dilimini transitte harcarız. Peki bu sırada öğrenmeyi durdurur muyuz? Üstelik de çok hızlı bilgi akışına maruz kalıyorsak. Transit esnasında pek çok farklı durum, kimlik, reklam afişi, sanat eseri vb. ile karşılaşabiliriz. Çoğu zaman farkında olmasak da bu karşılaşmalar ayrı bir öğrenme deneyimi olabilmektedir. Transit aracılığıyla hem şekillenir hem de şekillenmeye katkı sağlayabiliriz. Diğer bir deyişle kamusal pedagojinin bir parçası olabiliriz (Güneş, 2018b, s. 248).

Bu bağlamda bu araştırmada kamusal pedagojinin bir ortamı olarak transiti somutlaştırdığım sanat temelli iki çalışmayı inceledim. Söz konusu çalışmalardan ilki 3-4 Mayıs 2016 tarihinde British Columbia Üniversitesinin Learning Exchange adlı kurumu tarafından düzenlenen *New Perspectives on Learning in the Downtown Eastside* adlı konferansta, günlük hayatın dinamikleri içerisinde özellikle transit esnasında daha çok dil becerileri üzerine gerçekleşen öğrenmelerimi ele aldığım *“Provoking Learning: My Story”* başlıklı çalışmadır. Çalışmada, okul dışında dil becerilerimi geliştirme yollarıma değindim. Bu yollardan biri de transit süreciydi. Çalışmada yaptığım şehir içi yolculuklar sırasında insanlara sorular sorarak onlarla konuşmaya çalıştığım, bazen de yüksek sesle konuşanları dinlediğimden ve bunun öğrenmelerimdeki etkisinden bahsettim. Bununla ilgili yaşadığım bir anekdotu ise araştırmada şöyle aktardım:

5 Aralık 2015

“Otobüste gergin bir şekilde oturuyorum. İlk defa bu güzergâhı kullandığım için duraklardan emin değilim. Yanımda oturan yaşlı hanımefendiye sorsam mı acaba? Nasıl sorabilirim? Yoksa şehir içinde bildiğim bir durakta inip evin durağına kadar yürüsem mi? Ama yağmur çok şiddetli, yürümem çok zor olacak. Bu yağmurda evden dışarı çıkmamalıydım? Neyse en iyisi sormak sanırım. ‘Bu otobüs Granville durağından geçiyor mu acaba?’ ‘Evet bende o durakta ineceğim.’ Çok nazik ve sıcak bu cevabın ardından sohbet ederek aynı durakta iniyoruz” (Güneş, 2016).

Araştırmada bu deneyimin hem dil becerilerimi geliştirmede hem de soru sorma ve iletişim kurma konusunda cesaretimi artırmada oldukça etkili olduğu sonucuna ulaştım.

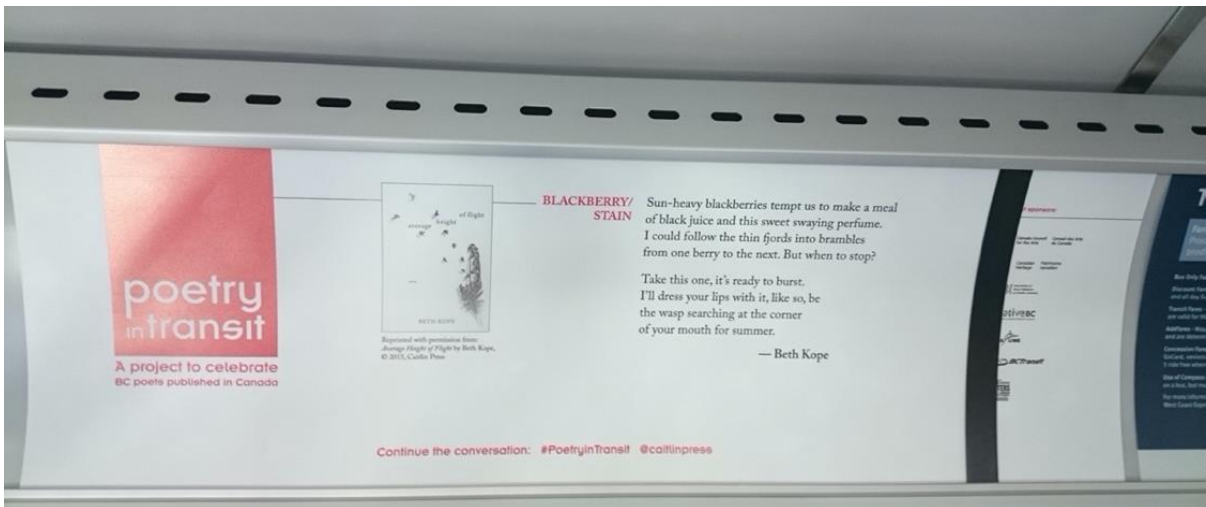
Kamusal pedagoji çerçevesi içerisinde kendi deneyimsel öğrenmelerimle transiti kavramsallaştırdığım ikinci çalışma ise *“In the Context of Public Pedagogy: Transit”* başlıklı görsel makaledir. Makale, Vancouver’da bulunduğum süreçte kamusal pedagojinin bir boyutu olarak transitin farkına varmam ve bu süreçte transitte öğrendiklerim üzerine temellenmiştir.

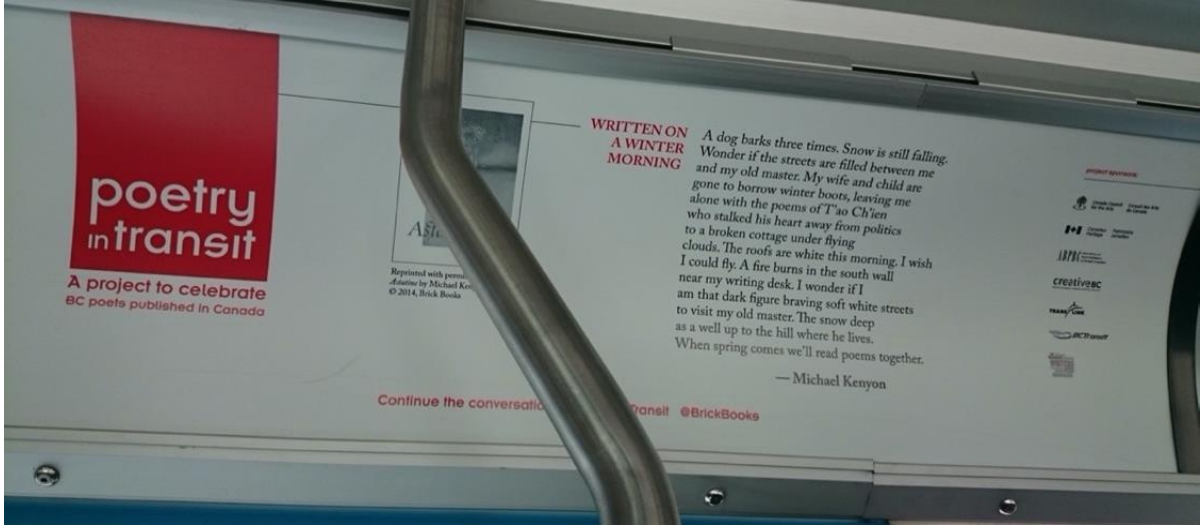
Araştırmada, transitte edimsel bir süreç aracılığıyla edindiğim deneyimler, görsel ve yorumlayıcı söylem üzerine kurulmuştur. Araştırmanın verileri, yolculuklar esnasında çektiğim fotoğraflar ve anekdotlarla yapılandırılmıştır.

Transitin kültür hakkında bilgi aktarmada aktif rol oynadığına değindiğim ilk bölümde şehrin çok katmanlı yapısı, insanların yaşayış biçimleri ve sanatı ile ilgili ipuçları verdiğinden bahsettim. Transitin, sadece içerideki mekânla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda dışarıda akmaya devam eden bir hayatın da ikinci bir mekân olarak yolculuğa kendini dâhil ettiğini anlattım. Böylece aynı anda hem içeride hem dışarıda bilgi akışının devam ettiğinden söz ettim. Dışarıda yerel halkın caddeleri tıpkı bir atölye gibi kullanarak el sanatlarını buralarda icra etmesi bu sanatların nasıl yapıldığı ile ilgili süreci gözler önüne sermekteydi. Bu sayede sadece bir yerden bir yere giderken bile bir eserin tüm aşamaları hakkında bilgi sahibi olmak mümkündü. Sadece el sanatları değil modern sanat, müzik ve farklı kültürlerin yaşam stilleri de tıpkı bir belgesel izler gibi izlenebilmekteydi. Bununla birlikte içeride, reklam afişlerinin kültürel iletişim araçlarında kilit rol üstlendiğine değindim. İstismar, beden ve ruh sağlığı gibi çeşitli sıkıntılara sahip insanlara ulaşmada ya da bu problemlere dikkat çekmede transitin sessiz ama bir o kadarda etkili bir pedagoğ olarak yer aldığını belirttim.

Araştırmada yer verdiğim diğer bir konu transitin güzel sanatlarla ilgili bilgi aştığı hakkındaydı. Toplu taşıma araçlarında normal şartlarda reklam afişlerinin konumlandırıldığı alanlara şiirlerin yerleştirildiğini gördüm (Şekil 1) [TransLink ve British Columbia (BC) Transit ile ortak olarak ABPBC, BC'li şairler tarafından yazılan ve Kanada'da yayınlanan şiirlerin kartlar şeklinde derlemesini otobüslerin içerisinde sunmaktadır (The Association of Book Publishers of BC [ABPBC] Web, 2019)]. Böylece transit, tıpkı bir müze ve galeri gibi işlev görerek evsizlerden, zengin ve orta sınıfa; öğretmenlerden, öğrencilere kısacası geniş kitlelerin fonetik sanatlara erişimini sağladığını farkettim. Şiir okumayı çok sevmememe rağmen her gün bu akışa tepkisiz kalmayarak ben de şiirleri okudum. Bu bağlamda günlük hayatın dinamiklerinden olan transitte öğrenmeyi bizzat deneyimlemiş ve transitin pedagoğ olarak önemli bir rol üstlendiğini görmüş oldum.

Şekil 1. *Transitte yer alan şiirler (fotoğraflar araştırmacı tarafından çekilmiştir).*

SONUÇ ve ÖNERİLER

Kamusal pedagoji terimi okul dışında meydana gelen eğitim fenomenlerinin tümünü kapsayıcı olarak kavramsallaştırılmıştır. Terimin gelişmesinde Giroux büyük rol oynamıştır. Birçok eğitim bilimcinin okul dışı öğrenme ortamları diğer bir deyişle kamusal pedagoji üzerine yaptığı araştırmalar okulların öğrenme ve öğretmede tek merkez üssü olmadığını ortaya koymuştur. Müze, galeriler, hayvanat bahçeleri, caddeler, televizyonlar ve internet gibi okul dışındaki ortamlar kamusal pedagojinin içinde bilinçli ya da bilinçsiz olarak birer öğretmen olmuştur.

Bu ortamlardan biri olarak ele aldığım transit te kamusal pedagojinin önemli bir yapı taşı oluşturmaktadır. Sonuç olarak transitin, sanattan sosyal yaşam ve kültüre birçok konuda çeşitli yaş aralıklarında her kesimden insana kolayca erişim sağlayarak eğitime ilişkin fikirleri genişlettiğini; büyük kitlelere ulaşabilme imkânı göz önünde bulundurulduğunda eğitim ile ilgili konuların iletilmesi yönünde büyük bir katkı sunacağını; içerisinde sadece afiş ve ilanlar dışında artık sanatın da yer bulması ile kamusal pedagojinin alanları arasında büyük bir söz sahibi olabileceğini; bugün hali hazırda özellikle sanat eğitiminde okul dışında önemli öğrenme mekanları olarak görülen müze ve galeri gibi alanların dışında da birçok alanın kamusal pedagojinin alanı olabileceği konusunda farkındalık yarattığını söylemek mümkündür.

Bu bağlamda, içinde hiçbir görsel uyarıcının olmadığı karanlık ve kasvetli okul taşıtları, ressamlar ve eserleri ile donatılabilir. Bu eserler belli aralıklarla şiir ve hikayelerle değiştirilebilir ve yine aynı şekilde toplu taşıma araçlarının içindeki boş alanlar da sanatsal bilgi akışı için kullanılabilir. Elbette transit, sadece sanat eğitimi için değil diğer tüm eğitim alanlarında da doğru yönlendirmelerle etkili bir öğretmen haline getirilebilir.

KAYNAKÇA

- Association of Book Publishers of BC, The (ABPBC) Website. *Poetry in transit*. 17 Ekim 2019 tarihinde <http://books.bc.ca/poetry-in-transit/> adresinden erişildi.
- Barone, T. & Eisner, E. W. (2006). Arts-based educational research. J. L. Given, G. Camilli & S. B. Elmore (Ed.). *Handbook of complementary methods in educational research* içinde (s. 95-109). New York: Routledge.
- Burdick, J., & Sandlin, J. A. (2010). Educational inquiry and the pedagogical other: On the politics and ethics of researching critical public pedagogies. J. A. Sandlin, B. D. Schultz & J. Burdick (Ed.). *Handbook of public pedagogy: Education and learning beyond schooling* içinde (s. 116-124). New York ve London: Routledge.
- Burnaford, G., Fischer, J. & Hobson, D. (Ed.). (1996). *Teachers doing research: Practical possibilities*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Çavuş, R., Topsakal, Ü. U., & Kaplan, A. Ö. (2013). İnfomal öğrenme ortamlarının çevre bilinci kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşleri: Kocaeli Bilgievleri örneği. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(1), 15-26.
- Dewey, J. (2014). *Günümüzde eğitim*. (2. baskı). J. Ratner (Ed.), B. Ata & T. Öztürk (Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Eisner, E. W. (1997). The new frontier in qualitative research methodology. *Qualitative Inquiry*, 3(3), 259-273.
- Ellsworth, E. (2005). *Places of learning: Media, architecture, pedagogy*. New York, NY: Routledge.
- Erten, Z., & Taşçı, G. (2016). Fen Bilgisi dersine yönelik okul dışı öğrenme ortamları etkinliklerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin bilimsel süreç becerilerine etkisinin değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2). 19 Haziran 2020 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/312243469_Fen_Bilgisi_Dersine_Yonelik_Okul_Dis_Ogrenme_Ortamlari_Etkinliklerinin_Gelistirilmesi_Ve_Ogrencilerin_Bilimsel_Sur ec_Becerilerine_Etkisinin_Degerlendirilmesi/link/589ac58492851c8bb68226d9/download adresinden erişildi.
- Giroux, H. A. (1998). Public pedagogy and rodent politics: Cultural studies and the challenge of Disney. *Arizona Journal of Hispanic Cultural Studies*, 2, 253-266. 03 Şubat 2020 tarihinde <https://www.jstor.org/stable/20641425?seq=1> adresinden erişildi.
- Giroux, H. A. (2000). Public pedagogy as cultural politics: Stuart Hall and the 'crisis' of culture, *Cultural Studies*, 14(2), 341-360.
- Giroux, H. A. (2004a). *The terror of neoliberalism*. Boulder, CO: Paradigm.
- Giroux, H. A. (2004b). Cultural studies, public pedagogy, and the responsibility of intellectuals. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 1(1), 59-79.
- Giroux, H. A. (2004c). Public pedagogy and the politics of neo-liberalism: Making the political more pedagogical. *Policy Futures in Education*, 2(3-4), 494-503.

- Grace, A. P. (2001). Using queer cultural studies to transgress adult educational space. V. Sheared & P. A. Sissel (Ed.). *Making Space: Merging Theory and Practice in Adult Education* içinde (s. 257-70). Westport, CT: Bergin & Garvey.
- Güneş, N. (2016). Provoking learning: My story. *New Perspectives on Learning in the Downtown Eastside a Community-University Conference* (Poster). Vancouver: The University of British Columbia Learning Exchange.
- Güneş, N. (2018a). *Sanat eğitimcisi yetiştirmede alternatif bir yöntem: Resim atölye dersinde a/r/tografi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Güneş, N. (2018b). In the context of public pedagogy: Transit. *International Journal of Education Through Art*, 14(2), 247-256.
- Güneş, N., Aksoy, Ş., & Özsoy, V. (2021). Sanat temelli bir araştırma yöntemi: Yaşayan sorgulama olarak A/r/tografi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Advance online publication. Doi: 10.16986/HUJE.2021066642
- Habermas, J. (2018). *Kamusal alanın yapısal dönüşümü*. (15. baskı). T. Bora ve M. Sancar (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hickey, A. (2010). When the street becomes a pedagogue. J. A. Sandlin, B. D. Schultz & J. Burdick (Ed). *Handbook of public pedagogy: Education and learning beyond schooling* içinde (s. 161-70). New York ve London: Routledge.
- Hinchliffe, G. (2001). Education or pedagogy? *Journal of Philosophy of Education*, 35(1), 31-45. 18 Haziran 2020 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/227599572_Education_or_Pedagogy adresinden erişildi.
- Hochtritt, L., Ahlschwede, W., Halsey-Dutton, B., Fiesel, L. M., Chevalier, L., Miller T., & Farrar, C. (2018). Public pedagogy and social justice in arts education. *The International Journal Of Art & Design Education*, 37(2), 287-299.
- Hohendahl, P., & Russian, P. (1974). Jürgen Habermas: "The Public Sphere" (1964). *New German Critique*, 3, 45-48. 17 Haziran 2020 tarihinde <http://www.jstor.com/stable/487736> adresinden erişildi.
- Johnstone, K., Marquis, E., & Puri, V. (2018). Public pedagogy and representations of higher education in popular film: New ground for the scholarship of teaching and learning. *Teaching & Learning Inquiry*, 6(1), 25-37.
- Karademir, E. (2013). *Öğretmen ve öğretmen adaylarının Fen ve Teknoloji dersi kapsamında "okul dışı öğrenme etkinliklerini" gerçekleştirme amaçlarının planlanmış davranış teorisi yoluyla belirlenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kincheloe, J. L. (2002). *The sign of the burger: McDonald's and the culture of power*. Philadelphia: Temple University Press.
- Lieberman, A., & Pointer Mace, D. H. (2008). Teacher learning: The key to educational reform. *Journal of Teacher Education*, 59(3), 226-234. 18 Mart 2020 tarihinde <http://jte.sagepub.com/> adresinden erişildi.

- Luke, C. (2010). Introduction: Feminisms and pedagogies of everyday life. J. A. Sandlin, B. D. Schultz & J. Burdick (Ed.). *Handbook of public pedagogy: Education and learning beyond schooling* içinde (s. 130-138). New York ve London: Routledge.
- Luke, A., & Luke, C. (1994). Pedagogy. R. E. Asher & J. M. Simpson (Ed.). *The encyclopedia of language and linguistics* içinde (s. 566-568). Tarrytown, NY: Elsevier Science/Pergamon.
- McNiff, S. (2008). Art-based research. J. G. Knowles & A. L. Cole (Ed.), *Handbook of the arts in qualitative research: Perspectives, methodologies, examples, and issues* içinde (s. 29-40). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Öner, G. (2015). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 'okul dışı tarih öğretimi'ne ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(1), 89-121.
- Özbek, M. (2004). Giriş: Kamusal alanın sınırları. M. Özbek (Ed.) *Kamusal alan* içinde (s. 19-89). İstanbul: Hil.
- Pinar, W. F. (2010). Foreword. J. A. Sandlin, B. D. Schultz & J. Burdick (Ed.). *Handbook of public pedagogy: Education and learning beyond schooling* içinde (s. xv-xix). New York ve London: Routledge.
- Sandlin, J. A., & Milam, J. L. (2008). Mixing pop (culture) and politics: Cultural resistance, culture jamming, and anti-consumption activism as critical public pedagogy. *Curriculum Inquiry*, 38(3), 323-350.
- Sandlin J. A., Schultz, B. D., & Burdick, J. (2010). Understanding, mapping, and exploring the terrain of public pedagogy. J. A. Sandlin, B. D. Schultz & J. Burdick (Ed.), *Handbook of public pedagogy: Education and learning beyond schooling* içinde (s. 1-6). New York ve London: Routledge.
- Sandlin, J.A., O'Malley, M.P., & Burdick, J. (2011). Mapping the complexity of public pedagogy scholarship: 1894-2010. *Review of Educational Research*, 81(3), 338-375.
- Sandlin, J. A., Wright, R. R., & Clark, C. (2013). Reexamining theories of adult learning and adult development through the lenses of public pedagogy. *Adult Education Quarterly*, 63(1), 3-23. 08 Haziran 2020 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/258124221_Reexamining_Theories_of_Adult_Learning_and_Adult_Development_Through_the_Lenses_of_Public_Pedagogy adresinden erişildi.
- Sinner, A., Leggo, C., Irwin, R. L., Gouzouasis, P., & Grauer, K. (2006). Arts-based education research dissertations: Reviewing the practices of new scholars. *Canadian Journal of Education*, 29(4), 1223-1270.
- Schubert, W. H. (1997). *Curriculum: Perspective, paradigm, and possibility*. New York: Macmillan.
- Sontay, G., Tutar, M., & Karamustafaoğlu, O. (2016). Okul dışı öğrenme ortamları ile Fen öğretimi hakkında öğrenci görüşleri: Planetarium gezisi. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi (İAD)*, 1(1), 1-24.
- Şen, A. İ. (Ed.). (2019). *Okul dışı öğrenme ortamları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Türk Dil Kurumu Sözlük. 8 Haziran 2020 tarihinde <https://sozluk.gov.tr> adresinden erişildi.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Wright, R.R. (2010). Unmasking hegemony with the avengers: Television entertainment as public pedagogy. J. A. Sandlin, B. D. Schultz & J. Burdick (Ed.). *Handbook of public pedagogy: Education and learning beyond schooling* içinde (s. 139-150). New York ve London: Routledge.